

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Беш чылдың фондузунга

В. И. Ленинниң тартуун-
ган хүнүнге тураскааткан
Коммунист субботникти чо-
рудар дугайында Москваның
Лихачев аттыг автозаводунун
коллективиниң эгелечки са-
малын Кызылдың алгы заво-
дунун ажил-ишчилери чүүл-
дүгүнүн, дөткөзүннөр.
Алгы заводунун ажилчы-
нары болгаш инженер-техник-

тиг ажилдакчылары апрель
21-де кылыр ажилдарын то-
дарадып алган. Коллектив и-
жигүннери боттарынын цехте-
ринге ажилдап хүнээш, 4200
рубльдиң нити продукциязын
бүдүрер. Тодаргайлаарга, 250
эмеш кидис, 300 эмеш хам
индирини кылыр. Монтора
ажылдакчылары заводтун де-
вискээрин чаагайжыдарына

Даараныкчыларның планы

Кызылдың хууда чагыг бау-
гаар хеп даараар болгаш сеп-
тээр фабриказының дааранык-
чылары коммунист суббот-
никке идепкейлиг киржирлер.
Фабриканың эр улустун
лаштыкы хеп даараар цехи-
ниң ажил-ишчилери апрель
21-де эң-не бүдүрүчүлүг
ажылдап тургаш, кини буруу
бердинген онаалданы 120

хуудан нуду эвес нүүседири
хүлээген. Ону эске цехтер-
ниң ажилдакчылары бир эл-
сеткилдиг дөткөзүннөр. Фабри-
каның «Наа-Хем», «Восток»
салбыларының даараныкчы-
ларының хураалдары база бо-
луп эртен, субботникке идеп-
кейлиг киржириниң дугайын
да айтырыгы олар чугаа-
лашкан. Мастерлер М. Покы-

АПРЕЛЬДИНҮҮҮНДЕ

Авторнун фотолары.

Чурттуң амыдыралын көргүскен

Март 19-та Москвада Топ
дөткөгө залында уран чүгү-
дү болгон документалдык
фотографияны «Мэри тур-
тун» деп Бүгү-аппел дөткө-
гө ажилыңган. Ол болза
СЭКП-ниң тургустунууларын
базар 30 чылдың холбаштыр
фотожурналистериниң болгаш
фото-сонуургалчыларын кы-
ган улуг ажилының түнө-
дө.

Тываның автоорук эргелелиниң № 208
орук-ажылгала участогунун коллектив
Ак-Довурак — Абаза аразының 119 кило-
метр дүртүгү авто-аргымжыга оруунда
ажылдап, орук ууну септеп, оң хөртүүн
алып турар. Коллективниң ажил-ишчи-
лери эртен чылдың пландаг оннаа-
ларын бүтү өргүзүлгө талаш-биле амыр
күткөш, 10 муң амыр рубльди кампап
алган.

Участоктун ажилчынары СЭКП-ниң
XXIV съездинин төгүдүгү шийтир-
лери амыдыралга ботандырмышаан, то-
ску беш чылдың шийтирилгит, үшкү чы-
гыш бирги кварталында оруктун 7 муң
рубль түнүгү келгаш септесе кылыр
тургаш, ону 100 хуура ботандырган. Ору-
мак септесе талаш-биле үш айларда 9658
рубльдин ажилын кылыр хүлээгезин
хуусаа бетинде 10 муң рубльге күткөш.
Эртен чылдың бо үш-биле деңгээрге,
күш-ажылдың бүдүрүчүлүгү 3 хуу өскөн.

Ол бүгү чедириники коллективниң
ажылчынары чылдаган чок амыр шаг-
уер чорукту эвескедин, кылган ажи-
лының шынырын экижидип, чогаалдык
болгаш чаартыкчы санааларын ажилыга
хөйү-биле шийгээдин алганын ачы-
да деп алган.

Орук-ажылгала участогунун ажилчына-
рының аразында кабарган социалист
чарыштын мурнуку оорунда авто-аргы-
жыга орууну септескен. Чамдан-оол
Хомушесвич Даваа (УСТУНДА ЧУРУК-
ТА) чоруп, январь, февраль айларын
планын онаалданы 110—115 хуура кү-
тсептен. Агы үеде ол марттың планын ба-
за күүсөдир чыгай берген. Участоктун
аңык чолаачы Михаил Иванович Чижик
(ОРТУЗУНДА ЧУРУКТА) хоочун ко-
лаачылардан дудак чок ажилдап, боду-
нун мергежилин бедикти тургаш, бирги
класстың чолаачы деп бедик атты че-
дин алган.

Тываның автоорук эргелелиниң № 208
орук-ажылгала участогунун ажилчы-
нары Москваның Лихачев аттыг автозаво-
дунун ажилчынарының патриоттук
эгеэлешиникин эңи-биле дөткөш, апрель
21-де бүгү чуртка болур коммунист
субботникке идепкейлиг киржи, ол хуң
күш-ажылдың бүдүрүчүлүгү эң бедик
деңгээрге чедирер деп шийтирээнир.
Коллектив ам болур субботникке бир де-
ник, организастыг ажилдап, 300 рубльди
беш чыл фондузунче шилчидер. Учас-
ток болган митингке хөртүк аштаар
машинаның чолаачы Алексей Викторович
Иванович (АДААНДА ЧУРУКТА) чүве
чугаалааш, ол хүнүн планын онаал-
даны ийн катан амыр күүсөдир мен деп
хүлээген.

№ 208 орук-ажылгала участогунун най-
ралдык коллектив үени мурнап, агы
үеде ийги кварталдык үлүгтө кырыш-
тыр ажилдап эгелээ.

В. ЧАДАМБА.

Авторнун фотолары.

дир. Ында Совет Эмгекчилериниң
бүтү республикаларын алы-
ды чүе авторларын ийн муң
ажыл ажилы дөткөш көргү-
скөн.
Дөткөгө чуртук бестин
чурттуң амыдыралын калба-
за-биле көргүскен болгаш
оң коллективниң портрети—
оор-хевир болуп турар. Со-
вет улустун политикти.

1973 ЧЫЛ
МАРТ
21
СРЕДА
№ 67 (943).
Өртөз 2 көп.

Химиктерниң, тудугжуларның митингизи

НЕВИННОМЫССК (Ставрополь край), (СЭТА-ның көрр).
Невинномысский химия комбинатында аэоттук чедир-
гилер кылыр чаа улуг заводту тудуп тургускан. Ол бу-
дүрүгө чериниң химиктери, «Ставропольхимтуду» трес-
тин болгаш СЭКП-ниң Монтаж болгаш тускай тудуг ажил-
дарының министерствонун монтаж организацияларының
коллективтери минералдык чедиргилер кылыр ол эң
улуг дөз үзетпүр комплексини хуусааындан бир чыл бу-
рунгар тудуп дооскаш, чылда-ла 400 тонна аммиакты бу-
дүрер аргалыг улуг хөмчөөдиг агрегатты бир-ле дугаары-
нда ажилгала дугааганнар.
Аңаа ажилдаар кижилерини күш-ажылының бүдүрүчү-
лүг мурнукузундан он катан улуг болур. Ол херекседиг
ажылгала кыргенинден бээр эртен ийн неделя дүргүзү-
нда оң төлөвлөгөн күчүзүдүн 93 хууун ажилгала кыр-
ген. СЭКП Топ Комитети болгаш СЭКП-ниң Министрлер
Чөвүлели Невинномысский химиктерини, тудугжуларын
болгаш монтажчыларын ийн байыр чедирген.

Оң адалдыг болуунуңга тураскааткан хөй кижик
жыгындыг митинг ол комбинатта болган. СЭКП-ниң Ставро-
поль крайкомунун бирги секретары М. С. Горбачев шыла-
радай күш-ажылчы тилектеги дөз чылгашнарга байыр
чедирген.
Комбинаттын улуг аппаратчы А. Т. Игин, «Мурнуу тех-
ника» трестин селасары Н. Г. Дмитриев, «Ставропольхим
туду» трестин эргелечки В. В. Фарафонов болгаш өскө-
лөр-даа ада сагыш салымшыкы болгаш детимче дөз
партияга болгаш чазакка түрктөң ханмындан өөрүп чет-
тиришкенин илередип, митингте чүве чугаалааннар.
Беш чылдың шийтирилгит үшкү чыгышын планларын че-
диншиниң күүсөдир дөз бригадаларда болгаш элчег-
лерде калбарган социалист чарыштын кажангызында-
да артык нестерер турар дугайын олар демдегелээ.
Митингтин кыргычылери Совет Эмгекчилериниң Коммуни-
ст партияның Топ Комитетинде, СЭКП-ниң Министрлер
Чөвүлелине байырыг чааган хуура алган.

Н. В. Подгорный Финляндияга баар

СЭКП-ниң Дээди Советиниң
Президиумунун Даргазы Н. В.
Подгорный Финляндия Рес-
публикасының Президентиниң
чазанын баураар бо чылдың

апрель айның эгезинде СЭКП
биле Финляндияның аразы-
га байыра, кады ажилда-
жылга болгаш бот-боттары-
га дузалажылга дугайында

Керээге ат салган хүндөн
бээр 25 чылдың байырларын-
га кырыя-биле Финляндия-
га баар деп боор.

«Луноход-2»: сеанс дүргүзүндө 3130 метр

Ыраккы космос харылаа-
зын төвү, (СЭТА). Авто-
маттык аппарат «Луноход-2» Ле-
монье кратериниң мурнуу-чөл
таалымдык сонгу чүгө ший-
дэл чурттан хан оңгарыс
чооншулар сорулга-биле
айтылган мурнуу-чөл ший-
мөөшкенин үргүздөшпөшпөш.
Ол калбаа 300 чедир метр бол-
гаш чуура 16 хире километр
чедир турар тектониктиг ка-
дыр элди шийчилээр чорук
айың кырынын байдал кал-
чаар тургустунууларын дуга-
арында үнелиг түнөдөдир
берип болур.
Март 17 болгаш 18 хүн-
периңде болган сеансылар үе-

зинде боду чорук лаборатория
3346 метрдин эртен, оон-
биле кады чугаа 3130 метр
эрткен.
Оң шиймөөшкенин үе-
зинде митинг болган ра-
диациялыг хөмчөөшкенин
кылган, аппараттын шиймөө
көзөктөрүнүн ай доураага
салдырылган параметрлерин
илереди, оң шиймөө арга-
ларын илереди приборну үр-
гүчү ажилдаткан.
Аппараттыг доктап туру-
тарын үе-биле ай доураа-
ның химиктиг составын ший-
чилээ, ай кырынын нити
байдалын чуртка тартыр-

ган. Агы-агы хөмчөөдиг
хөй сангыг огарларгы бол-
гаш даштаргы чертер-биле
шиймөөшкенин үе-биле луно-
ходтук бүтү системалары чо-
гучалыг ажилдап турган.
Телеметриг меджелерин
баураар алыр, луноходтук
аппараттыг херексөөдир
өзгөчтөгенин шиймөө тем-
пература чедириниң-биле 35
градус, башымшыкы—мөң-
гүн сугу хөмчөөшкенин-биле
Боду чорук совет аппарат
биймөшкөн ажилдарын
программаны күүсөдирин үр-
гүздөш турар.

Тайбының идеялары улустарны

каттыштырып турар

Москвага парлаг конференциясы

Тайбынга күзөдиг күштерин
төлөдөдириниң Москва-
га болган консультативтиг
ужуражышкынын чедир-
гилер дөзүлгөн. Тайбын кам-
галынын Совет комитетини
март 19-та кылган парлаг
конференциясына совет бол-
гаш лаштык журналистер-биле
ужуражышкынын кир-
жикчилери ол дугайын чуга-
лап турганнар.
Тайбынга ынакшылыг
күштерин бүгү делегей кон-
грессинге дөткөш көргүз-
гөн талазы-биле Совет коми-
тетин даражынын оралак-
чы академик Е. К. Федоров
тайбынга ынакшылыг күш-
териниң конгрессини Москвага
болур чорук совет хөй-инитиге
улуг алдар болурун дем-
гелээ. Анаа холбаштыр тургус-
кан совет комитетте СЭКП-ниң
хөй-инити организацияларын,
чурттуң ажилчы чоннарын
калбак болуктерин төлөдөш
кижилер кирген.
Консултативтиг ужу-
ражышкы конгрессинге белет-
көөриниң дугайында чуга-
лап турганнар.
Москвага болган ужу-
ражышкы тайбын дөз ший-
мөөшкени чаа үе-чаа бооп
киргенин тайбынын Бүгү-де-
легей Чөвүлелиниң Чингизе

секретары Г. А. Ромеш Чандра
медгелээ. Ам болур конгресс
тайбын талазакчыларын
моон мурнуула кылып турган
хөмчөгөдирин хамыктын
мурнуула тайбыны болгаш
улустарын айың чок чо-
руун күзеп турар хөй сангыг
организациялар болгаш ший-
мөөшкенин оң чымылдыр
турары-биле онааланын тур-
арын ол демгелээ. Тайбын
болгаш айың чок чорукту,
кады ажилдажылган бижы-
лаарын кым-на күзеп турар
болур, оларын политиктиг,
шажын-чүдүгө хамаарылган
болгаш өскө-даа үзөл-бозала-
ры хамаан чокка ол бүтү де-
легей чыгышга олар киржи
болур. Ол конгрессе эң чүгү-
ла айтырылган чугаалажып
көөр консултативтиг ужу-
ражышкыга хуура алган до-
кументалар кестүп турар.
Конгрессин кол-эл согула-
зы—тайбынга ынакшылыг
күштерин чангыс өн-сеткил
фронтуну тургузары бо-
лур.
Конгрессе белеткел дуга-
ын, анаа аязы-буру органи-
зацияларын киржириниң ду-
гайын консултативтиг ужу-
ражышкы өскө-даа киржи-
чилери ол парлаг конфе-
ренциясыга чугаалаан.

Н. С. Патоличев

Чаз Зеландияда барган

ВЕЛЛИНГТОН, (СЭТА).
Чаз Зеландияны чазаның
чазанын баураар СЭКП-
ниң лаштыкы садыг минис-
три Н. С. Патоличев
баштаган совет төлөдөр
ол чуртта чөдө берген.
Төлөдөр Чаз Зеландия-
га баар, Австралияга чо-
ран. Анаа олар садыг-эко-
номика харылааларын кал-
барты дугайында керээге
ат салган.

Шериглерин

мөөңнөп турар

КАИР, Ливанга улуг чаз
халдаашын кылырын
белеткени, Израиль боду-
нун шериглерин ол чур-
тук кызыггаарда мөөңнөп
турар аларган. Ливан
мурнуу кызыггаарларда
дүшкүрүлүп байдал бар
аларгын егинеп хөй-ини-
ти дүзүздөш-биле хайга-
рап турар.
Израиль дайынчылар
Ливанга мурнуу кызы-
ггаарларда 10 муң амыр
солдарын болгаш 500 шер-
иг машинаны мөөңнөп
алган деп, парлагга дың-
наткан. Ол эжелекени
АИШ-тың чазаның хөй-
хөй чылдар дүзүзүндө ду-
залап келген политиканын
шүгүмчүлөп, «Аль-Ахбар»
солун ук болушунунарын
тайылдырлаан. «АИШ биле
Израильдин самолёттары
база өскө-даа чөпсөдир
Ливанга халдаарыга бол-
гаш тайбын ливан хама-
аларын кырып-хыды-
рына амыглаттып тур-
ар. Ону ылап билер хире-
инде-ле, АИШ Израильди
боо-чөпсөк-биле хандырып
турар»—деп, солун би-
жээ.

Онза байдал

НЬО-ПОРК, (СЭТА).
Пиомпенден кезип турар
дипломаттар баураар
алырга, март 17-де Камбо-
дьяның намыскалыгы прези-
дент ордуну чазактын
шериг-агаар күштериниң
самолөдү бөмбөлөөн. Бом-
балаашкын үезинде 27 ки-
жи өлгөн болгаш 40 кижик
байдалың.

Ол болушунга хама-
арыштыр Пиомпендин эр-
ге-чагыра черлерин онза
байдал тургустунууларын чар-
лаан, тулуп хөртүгашкын-
на чорудуп турар. Дик-
набылдан ап көргөс,
Камбоджаның хаан кадыны
турган Сисоват Косомак
болгаш хаан өг-буленин
элөөн хөй өскө-даа кижик-
гүннери бажынарында хо-
рудаткан. Хуу кижик-
гүннери унуурун бүтү со-
луларын болгаш өскө-даа
парлагга илурдууларын
парларын хоругдаан.

Социалист чарыш-чогаадыкчы идепкейниң үнөзенин

ЧАРЫШТЫҢ ТҮҢНӨЛИН ХЫНАШКАН

ХЫНАЖЫЛГА ЧУНУ КӨРГҮСКЕНИЛ

Наа-Хем районда чарыштыр турар «Ленинчи орук» биле
«Октябрь 30 чылы» колхозтарын төлөдөр чарышкынын
түңнелин хынашкан. Оларныкы майызын-даа экономиказы
быжыгып, хөгжүп өрөр. Идээ ажил-агыг бүдүрүшкенин
кол адырлары болур мал, чер ажилының төп участоктарын
механизастаан, машина, трактор болгаш өскө-даа техника
четир.
Күрүнеге сүт, эт, дүк садар чыл планнарын «Октябрь
30 чылы» колхоз эртен юбилейлиг чылда чедириникин
күткөш, районун ажил-агыларын-биле талашы-биле со-
циалист чарышкыны тиклекчи болуп, СЭКП райкомунун,
райнуускомун шийчил Кызыл туугун чаалап алган.
Төскү беш чылдың шийтирилгит үшкү чыгынын эртен
ийн айларында ук колхозтар күрүнеге сүт садар талазы-биле
нанчаар ажилдааны? Ол ажилда улуг чөпсөдир барын ча-
рышкы бо хынашкы көргүскөн. Оң чамдык түңнелдерин
көргүздээ.

«ОКТАБРЬ 30 ЧЫЛЫ» КОЛХОЗТА

1. Саар илестерге сикосту
хүдө чангыс катан, чүгө
көзө берип турар. Чарба
бербей келген.
2. Саар илестерге хуура
жыгыс катан, көзөңгөн 3
шак үезинде сугарып турган.
3. Сагар сугу саяалыг
саалда калбаа-да барык
тартын километр ыракта сүт
күлөп алыр чөргө боттары

чааган күрүнеге сүт садар
кватал планын колхоз үе-
риниң кырында келген. Анаа
кырыштыр 45 тонна сүт са-
дар план чүгө чангыс айта—
мартка онаалган. Колхоз кү-
рүнеге хуура бодун чартын
тонна сүтү садар болза, ол
планын күүсөдир болур. Че-
рек кырында колхозта хуура
ниги саалда бир тоннадан
ашап келген.

«ЛЕНИНЧИ ОРУК» КОЛХОЗТА

Оң төп фермазында байдал
кожаныга көргө чөдө дө-
ре.
1. Саар илестерин сикос,
чарба, немедө мал чедир-
биле рацион баураар хуура
үш удаа чедирип турар. Чар-
ба четир.
2. Саар илестерин хүн-
дир, сусунун хандыр суга-
рып турар.
3. Фермага тургуу саар
илестер чедирер болгаш са-
гар сүт дамыр ажилдарын
бүрүп механизастаан.
4. Саяалыг соууру саан-
дары доктамап бажылаан.
Бичканаш сүт саалдары
кышкы соок, бөргө үезинде
белги чагыс депилденген ку-
дузалайп турар. Бичканаш
колхоз күрүнеге сүт садар
кватал планын күтсөдир ар-
да.

Социалист чарыштын түң-
нелин чарыштыр талалар
ажыл-иштин «Эу-биле хына-
жып, дүрүзүгө солтуруу база
аңаа улуг дүзүлгө болган. Ча-
рышты бо ийн коза колхоз-
тар мидыг хынажыгына ай-
да бир-катан эртирди, оң
түңнелдерин мал, чер ажил-
дарының бүдүрүгө участок-
тарынын хөй кижиктиг ияни
хурааларында чугаалажып,
чөпсөдирлер адыр, аңи дүр-
жуганын болууру тодарай
хөмчөгөдир ботандырып ту-
рарын шийтирээ.

«ОКТАБРЬ 30 ЧЫЛЫ» КОЛХОЗТА

Күрүнеге эт, сүт садар кзар-
да дөткөш, сикос, саяал,
сүт мал чедирин боттары
күткөш чедирди, илестер
чедирип турар, а ажил-
дарынын чүгө сүт саганы
дөз төдөн келген.
4. Элчег солтуруу саан-
дары бажылааны келген.
Оң түңнелдерин, бо чылдың
эртен ийн айларында сүт
саалдыг куудал келген. Ы-

(СЭТА).

А. ДАРЖАА.

ЧАРЫШТЫҢ ДЭЭШТИИН БЕДИДЕР

Тоску беш чылдың шийир-
лиг үшкү чылын районун
ажыл-ишчилери шудургу күш-
ажыл-биле эгелезнер. Улус
ажыл-ишчилери алыр бүрү-
зүндө коллективтер панын
оошталдырып күүсөткөн
күсөөлөр дээш дээш, чер ажи-
лыштың ажилдашчылары
Бүгү-үчкүдө социалисттик чары-
штын дээш дээш, аңаа улам
сорул кирип, бедиктен хүлээ-
гелери алганар.

Районунун партия организа-
циялары социалисттик чарыш-
тын организацтың чоруун улам
экижидип, оон дээштинче
дээш алыр дээш чамдык тодар-
гай хемчеглерин алганардан
социалисттик хүлээгелерин
күүсөткөн, көргүзгелери чыл-
дан чылче экижип, мурнакчы-
ларын саны көвөдөр турар.
1972 чылда район көдээ ажил-
ай продукттарын бүдүр-
гүн күүсөткөн болгаш күүсөт-
көсүлөр (дүктү—1022, сүт-
тү—104, тараны—154,5 куура)
күүсөткөн. 1971 чылда төрүр
100 койга оошталып 90-дан 100
ажыр чаш хураганы камгалап
алган күдө 31 малчын турган
болза, 1972 чылда 54 малчын
ол көргүзгелери чедип алган.
1971 чылда бир хойдан 2,0—
3,5 килограмм дүктү 42 калары
чыл алган, а 1972 чылда 2,0—3,8
килограмм дүктү киргип ал-
ганар—80 четкен. «Тээли»
совхозунун Ээр-Хавакта сүт-
бараан фермазы 1971 чылда
дөдөкчүлүк, эртенче чылдык
төрүр 100 иштөөн 94 бээланы,
азы 20 бээланы хойну кам-
галап ап, саар бир иштөөн
1664 кг сүттү, азы 70 кило-
грамм хойну саап алган.

Бо хуниерде партия органи-
зациялары кыштан малды хүр
ажырат, оон продукттарын бе-
диктер дээш малчылар орту-
зунга социалисттик чарышты
организацтың кол кичээлери-
н угулгандар. Малдың чаш
төдүн чидирг чок камгалап
алыр дээш малчылар кыш-
маккай ажилдап турарлар. Ра-
йонда мал оошталышың амгы
үдө 70 хуу ашкан, малчылар
С. Окур, А. Донга, О. Хо-
муску, («Мурнакчы» колхоз),
С. Чудулу, С. Канал, И. Ман-
най, С. Конгар, Х. Кызыл-оол,
И. Адыл-оол («Тээли» совхоз),
Х. Сагды И. Мамдыл-оол («Ка-

ра-Хөл» колхоз) олар 100 койга
оошталып 90-дан 104 хуу че-
дир мал төдүн камгалап алган-
ар. Оларда хой оошталышың
уламчылашкан.

Социалисттик чарыштын дээш-
тин оушын организацтың
дан болгаш билдиги удуруту-
рун удуруту биле хамзаарыр.
Манаа кол-ла чүве—чарышты
чер болганга калбарып, түн-
нелерин деңизери, мурнакчы
дуржулганы непердери чугу-
ла.

Чарыштын түнелерин чугула
квартап азын-биле үндүргө
улу-ла дээштинче эвес. Соци-
алисттик чарышта кыркып ту-
рарларын азы бригадаларын
ажалын хүн бүрү партия ор-
ганизациялары билгеп турар
ужурдуг. Ол чорук четпестер-
ни көгүрү үзүндө илереткен,
оу чайлаарынга ажилгыч.
Чарыш турарлар, азы брига-
далар, ажил-агыйларын тө-
дөдөкчүлүк хүлээгелерин кан-
чаар күүсөткөдү турарын бил-
геп, экономиктиң билгелерин
талаш-биле мурнакчы дуржула-
ны сөлдүрү биле квартап
түнелерин манаарын, үе-үе бо-
гаш, ажил-херектерин сонур-
гажып, оон түнелерин үндүр-
гө дээштинче болур.

«Мурнакчы» колхозтун парт-
кому (секретары Х. Чудулу-
лай) социалисттик чарышты ор-
ганизацияларын болгаш анаа
удуртуларын эээн экижиктен.
Малчын бүрү бедиктен хүлээ-
гелерин алган болгаш бот-
тарын аразында чарып ту-
рарлар. Колхозтун дуржула-
ны хойкузу Салчак Тойбу
эрткен чылын республиканын
мурнакчы хойкуларын огу-
руту кирип, төрүр 100 хуу-
дан 118 хуураганы камгалап
ап, бир хойдан 1373 грамм
дүктү киргаш, райондун мал-
чылар ортузунга чарыштын
тилекчилерин болган. Ол-ла
колхозтун хойкузу Салчак Окур
бо чылын ш Тойбуу соци-
алисттик чарышты кыргыган.
Амгы үдө ол малчыларын
кайызын-даа көргүзгелери
эки. Салчак Окурда төрөн
хойларын 23-жү иштөөн, азы
100 башка оошталып бо хүн-
нелде 104 хураган камгала-
тылган, а Тойбула 16 хой
иштөөн, хураганыр менди
дорутуп турар. Бо ий хойжу,
бригадалың сөөлү бир эконо-

микти өөредилгезиниң кичээл-
ер боттарың социалисттик
хүлээгелерин канчаар күүсө-
дү, мурнакчы дуржулганы
канчаар ажилгап турарын
талаш-биле ажил-херектерин
чылгалаарга таштырарлар.
Социалисттик чарыштын дээш-
тин болурунга экономиктиң
билгелерин үндөшкөдү өөр-
нөдүн ажилгыч болганы илден.
Ол школаларын пропаганди-
стери ук кичээлдерин колхозтун
амыдыралы-биле холбап тура-

**Чарышты, мурнакчы дуржулганы чер болганга
непердери, түнелдерни үе-үелеп үндүрери, дең-
нелгелерни кыпыры дээштинге салдарны чедирер.**

рында, малчылар шийгээлди
алган билгип ажил-чорудула-
гында ажилгап турар. Ынчан-
гаш бо чылын районда шак
индиг, экономиктиң билгелерин
үндөшкөдү өөрнөдүн 18
школаны организацтап.

Партия, профсоюз болгаш
комсомол организациялары чарыш-
тын дээш хевир болур
күш-ажылды коммунисттик эзу-
биле көөрү дээш шийгээлгичке
кичээлгени салган.

Районда коммунисттик күш-
ажылды 4 бригадалы, 177 па-
лычызы бар, а ол бедик атты
чедип алыр дээш 7 бригада,
300 ажып киж деңизеңи тур-
ар. «Тээли» совхозтун ажил-
чы комитети (даргазы Бече-
лов) коммунисттик күш-ажыл
дээш шийгээлгичке организа-
цтың экижиктен. Совхозтун
Найрал салбырында комсо-
мол-аниматорунун Ээр-Хавак
сүт-бараан фермазы (эргелек-
чиз М. Норбу) үш чыл бурун-
гаар ол бедик атты чедип ал-
ган. Бо чылын фермазын кол-
лектив база-ла шалычы
ажылдап турар. Саанчылар мал
ажылын ажилдашчыларын
Бүгү-үчкүдө социалисттик
чарыштың илгекчилер кириш-
канын, бедиктен хүлээгелери
чедипкиниң күүсөдү тур-
рарлар. Салбырын ажил-иш-
чилери бирги кварталда күрү-
неге сүт салдарын планын
март 1-ле 101 хууа күүсөткен.
Хүндө ферма 1100 литр сүтү

Социалисттик чарыштын не-
гелерин, эзулар квартал
салында база чыл түнелеринде
чарыштын тилекчилерин
материалды болгаш мораль-
ды шалычтарын тышкы
ишчирин тургускан. Чыл
төдүндө чарыштын тилек-
чилерин шалычтарын тыш-
кыларын чорудун «Мур-
накчы» колхоз мынчаар тур-
гускан.
Бирги черин алган бригадала

сагаш, оон 900 литрин күрүне-
ге дужаап турар. Күш-ажыл-
ды бодуруччуудун бедиктеңи-
биле база төрөн иштөөн
ажалда-чегерилгени шын
организацтың билгелерин
бот-үчкүдө чыл салында чигеп,
оон үчкүрү көвөдөр турар. Бир
иштөөн сүтүн өртө, 1971,
1972 чылдарда 31, 28 рубль
турган болза, бо чылын 25
рубль апарган. Эрткен ийи
айларда саар иштөөн
индиги-биле Мамдыт Ыра-

шылчир Кызыл тук-биле кады
бирги чергенин диплому, а
бригадалың «ИЖ» маркалыг
мотошкыл, ийиги чер дээш—
II чергенин диплому, а бри-
гадалың «Восход» деп чор-
генин диплому, бригадалың
«М-104» деп мотошкыл тып-
сыр. Тилекчи эвенеларга 100,
75, 50 ажаларын шаңгалды-
рып, а тилекчи болган тус-тун
кишкелерге—бирги черин
дээш чүтөңиг

алт, ийигизинге—ха-
лаа пүтөрк азы 120 акша
ертеңиг белгеп, үшкүзүн-
га—75 акшанын шаңгалып
тылсыр. Ол мынча чарышты
организацтың илгекчилер
киришкен активчилерге 50, 30,
25 ажаларын шаңгалдырып
бээр кылдыр шийгээлгичке. Кол-
хоз индиги-биле шаңгалга
10 муң акшаны чарыглар. Бо
дээрге колхозтун чарышче
улу-ла кичээлгени салып тура-
рып тодаргай херекчелер турар.

Чарыштын организацтың ра-
йондун ажил-агыйларында, бү-
дүрүлгелеринде, албан органи-
зацияларында бир дески бедик
дөдөкчүлүк тургустунга деп бол-
бас. Бедиктен социалисттик хүлээ-
гелерин ап турарыштың
четпестер хей. Ажил-агыйлар
дан эгелээш ажил-ишчилер
чедир хүлээгелерин эрткен
хей херек кырында чедип
алган көргүзгелерин бээр
дүрүлгелеринде кездир-
ген көргүзгелерин ээвэшти
агылган.

«Мурнакчы» колхоз күрүнеге
эрт салар планын, социалисттик
хүлээгелерин эрткен чылдың
дөдөкчүлүк 23,7 тоннаны
эвэшти салар кылдыр алган.
«Кара-Хөл» колхозтун чамдык
малчыларын бодунуң тур-
жук, колхозтун социалисттик
хүлээгелерин белин билбес фак-
тылар бар. 1972 чылда 100-тен
өрү хураган алган хойкулар
дан бо чылын оон эвэш хү-

роон чуртувуста экономика
база културга тургузушкуну-
нунга чедип алган улут че-
дипкиниң дугайында
чылгалаарга чугалап бер-
генер. Ол мынча «Шенгэр»
совхозтун эрткен ажил-агый
чылында ажилы, салды-
ган сорулгаларын күүсөдүр
дээш амгы үдө кылза чогуур
ажылдарын депутаттар
соңукчуларга таштыралаа.

Соңукчуларын берген за-
гыларын күүсөдүрүшкөн
талаш-биле чамдык ажил-
дарын организацтың депу-
таттар даалгалап. Ол чыгы-
ларын 80—90 хууу күүсөт-
көдү боуп турар.
Ужуржымын хураалыңа
соңукчулар саала-оошын
берип, депутаттарын хара-
салгай ажил-херекке че-
дипкиниң күзөшкөн,
чаа чыгыларын база берген.

«Шенгэр» совхозтун Биче-
Той салбырын калуунга
соңукчулар дөдүр олурун-
кан. Олар Тыва АССР-ниң
Дээди Советинин депутаттары
Александр Каа-ооловна Оор-
ган болган район Советинин
депутаты ол совхозтун дирек-
тору Станислав Иванович
Ильенков олар-биле ужураш-
кан.

Ужуржымын хураалың
Шенгэр көдө Советтин күүсө-
дүрүшкөн даргазы эң Куулар
ажылдап, депутаттарга тус-
туга сөс берген. Чонунуң
турун эргеп талашкы республи-
каның Дээди Советинин
болган район Советинин эр-
кен сессияларын түдө-
дүрүшкөн тодаргай чугалааш,
Коммунисттик партияның, О-
вет чалактың индиги база
даштыкы политиказын
ужур-дузанын, чонунуң чаа-
гай чоруу дээш хүн бүрүнүң
сагыш салымын, То-

роон чуртувуста экономика
база културга тургузушкуну-
нунга чедип алган улут че-
дипкиниң дугайында
чылгалаарга чугалап бер-
генер. Ол мынча «Шенгэр»
совхозтун эрткен ажил-агый
чылында ажилы, салды-
ган сорулгаларын күүсөдүр
дээш амгы үдө кылза чогуур
ажылдарын депутаттар
соңукчуларга таштыралаа.

Соңукчуларын берген за-
гыларын күүсөдүрүшкөн
талаш-биле чамдык ажил-
дарын организацтың депу-
таттар даалгалап. Ол чыгы-
ларын 80—90 хууу күүсөт-
көдү боуп турар.
Ужуржымын хураалыңа
соңукчулар саала-оошын
берип, депутаттарын хара-
салгай ажил-херекке че-
дипкиниң күзөшкөн,
чаа чыгыларын база берген.

Х. КАРА-ООЛ,
СЭКП Бай-Тайга райкомунун
пропаганда болгаш агитация
кызматчы эргелекчи.

СЭКП Бай-Тайга райкомунун
пропаганда болгаш агитация
кызматчы эргелекчи.

ПАРТИЙЖИ ИНФОРМАЦИЯ

Тываның өнүгү металлургия үзгүчүрүң баштайгызы —
«Тыва кобальт» комбинаттын бодуруччелеринде, цехте-
ринде дыка хой коммунисттерин база СЭКП кезипүүнө
наидаттарын хара туткан партияның 22 өгө организац-
лары бар. Олар ажилчыларын база инженер-техниктер
ажылдашчыларын ортузунга хой таламгы организацны
политиктиң ажилды чорудуп, оларын коммунисттик ки-
жиңилгезиниң херээңге партияны дээштинге салдарны че-
дирип турар. ХОВУ-АКСИНА партия өгө организацла-
рынын амдыралындан чамдык медээлерин моон адаанда
пардадымыс.

ХУННУҢ АЙТЫРЫ— ЧАРЫШ

Заводтун топ лаборатория-
зын бодуруччелерин чүрээ деп
ажылчылар чептүрүшкөн
адаар. Ында комбинаттын бү-
гү бодуруччелерин ажил-чо-
рулгаларына чугула херектиң
хей аныгы аналиттерин кылып
турар. Ында И. А. Деменков
удурткан партия өгө органи-
зацтың коммунисттерин
чоокта чаа болган хураалыңа
лабораторияның коллективинде
социалисттик чарышты канчаар
организацтың дугайында
айтырын чугалаашып көр-
ген.

Хураалды белеткен турар үе-
де лабораторияның 1972 чыл-
да ажилын, анаа социалисттик
чарыштын салдарын аналит-
теп, бо күчүлүг быраның на-
чар ажилгаз ажаа дээр-
зин инженер-техниктер ажил-
дашчылар-биле сүмележиң көр-
ген. Хураалда бо айтыр тала-
зы-биле илгекчид топ лабора-
торияда профсоюз комитети-
нин даргазы Л. М. Крохалева
кылган.

Ол коллективте социалист-
тик чарыш организацтың
ган-даа болза, ында эу барым-
даалар чорук хей, оон түнө-

Ол коллективте социалист-
тик чарыш организацтың
ган-даа болза, ында эу барым-
даалар чорук хей, оон түнө-

КОММУНИСТИҢ ОТЧЁДУ

Партия документтерин со-
дуру-биле чегерештир ком-
мунисттерин Уставта көрдү-
ген негелдерин канчаар күү-
сөдүп турарын дугайында
айтырын хураалда чугаа-
лаштыр аңаа организацтың
калба-биле практикалап ту-
рар. Шуткулга-механиктер
цехте партия өгө организац-
тынын хураалында илгекче
мол организацтың секретары
анжы коммунист Федор
Давыдовтун Уставтың негел-
дерин канчаар күүсөдүп тура-
рын чугалаашкан.

Коммунист эш Давыдов бү-
дүрүлгенин мурнакчы болуп,
өскөлөргө үелер-чигең дөр-
гүзүп турар-даа, комсомол ор-

ПАРТИЙЖИ ДААЛАЛАР

Партикомун элчегил ху-
раалыңа Хову-Аксина № 48
бодуруччелерин бөлүүнө
партия өгө организацтың
коммунисттер пратийжы даа-
ланы берип турар практика-
зын дугайында айтырын чуга-
лашкан.

Ында партия өгө организа-
цтың секретары Ю. И.
Лебедев информация кылгаш,
партияны даалганы коммуни-
сттерин билин, аргаларын, кү-
зөлиң эзулар берип турар,
оларга доктаамал даалгалар-
дан аныгы тур үениң даалга-
ларын база берип, оон күүсө-
дөдү канчаар чедип ап тура-
рын чугалаашкан. Коммунист-
тин партияны даалганы кан-

чаар күүсөдүп турарын тус-
кай кылдыраа доктаамал
доктаамал контролдап турар.
Ыланга коммунисттер А. И.
Родин, Ю. С. Сомойков, С. М.
Тумен-Хөө олар партияны
даалганы күүсөдүп талазы-
биле өскөлөргө үелер болуп ту-
рарын партикомга доктаамал
бодуруччелерин бөлүүнө
лүүнө партия өгө организа-
цтың партияны даалганы
бээр, оон күүсөдөдү чедип
алыр талазы-биле эки прак-
тиказын партия өгө организа-
цтың секретарының
база орадашчыларын элчегил
семинарыга чугалаашып
көөрүп партиком шийгээлгичке
А. КАРАШ-ООЛ.

Чагыгларны амыдыралга

Кызыл хоорайның ийги
бажын эргелекчид чаагай-
жылды кылдырган хой каа-
чурталга бажынында
чурттагычтар алы мун ажил-
дарын. Оларын нини турал-
гандан бажын бодуруччелер
комитеттерин соңук тургус-
кан үеден бээр ийи-үш чыл
эрткен. Ол комитеттерин ам-
гы өтчөт-соңукчылдыг хура-
ларынга ыңчаарга чонун
берген чагыгларын канчаар
күүсөдүгенин чурттагычтар-
га сорулганчы.

Бистин бо бажын эрге-
дөдү талазы-биле малазын
2, 12, 24, 26 кварталдарда 28
ааткышты, узун 30 са-
лайын, 2 теннис столун, кы-
зын дошталдырар чунгу-
лар 6 шоуду нини шөф ар-
газы-биле дерип кылган. Ко-
кет көдүмчүзүндө № 139
бажын комитети (даргазы
Таняса Нечасова) эрткен чы-
лын 98 малазын, 150 чала-
ын, 1200 дөс чечетки
тарип олурунган. Ленин күдү-
мчүзүндө № 97, Гагарин ку-

дүмчүзүндө № 6 бажын комитет-
теринин даргалары Анна
Иргит, Зинаида Артаев олар-
нын организацны эки ажил-
даанын база деңизгээр өөр-
чүтүгү. Ол деңизгээр но-
гаданымыла болгаш чаагай-
жылды талазы-биле эээн
бодуруччелер алдынган.

Күрүениң чурталга фон-
дузун камып ажилгаары-
га, културлуг элчегилер
үлгелерин, деңизгээр но-
гаданымыла чаагайжылды-
гы-биле өг-бүлелер
хей. Ол талазы-биле социалист-
тик чарыш бажын комитетте-
ринин аразында дээштинге кал-
барган. Чурталга бажына-
рында чылмын, электротер-
нын, газты, ийиг болгаш
сөөк сугну камнаар, арыг-ше-
верин чуртумчтар айтырже
бажын комитеттери база чугу-
ла кичээлгени салып келген.

Чурттагы чонун ортузун-
га културга-массалыг, кадык-
шыл болгаш спорт талазы-
ны, оон индиге хой квартир-

лиг 72 бажын бар, ол бүтү-
нү 56 бажын комитеттери
башкарып турар.

Эрткен соңукчулар үезин-
де чонун чагыгларын чамдык
бажын комитеттери чепсө
күүсөдүп келгенин айтыр
чугула. Чыңаз, Ленин күдү-
мчүзүндө № 89 (даргазы
Виктор Крашенин) бажын ко-
митеттери арыг-шеверин-
даа, ногаданымыла болгаш
чаагайжылдыга айтырын-
даа чепсө кирип келген.

Төрөн хоорайымысты кө-
рүштүп, арыг-шевер, ногаан
үнүштөргө бүртүккен чараш
чаагай бодуруччелер чуртта-
гыч буруу кирип хүлээл-
ген. Бо чугула айтырын ор-
ганизастап башкарып бажын
комитеттеринин чаа соңу-
гудар составы кичээлгичке
алыры чугула.

Н. ТЕМБЕК,
Кызылдың хоочун чуртта-
чызы.

КАА-ХЕМНИҢ ХАРЫЛЗААЧЫЛАРЫ

ШЫН

тичи эш деп, оу на-
чалыгы В. Васюков ма-
тап турар.

Коммунисттик күш-ажыл-
дын шалычызы Анна Иль-
инична ЯКИМЕНКО—почта
харылаазының оператору.
Аңаа шийгээлгичин
болгаш пасылкаларын эл-
леринге чазып-будаашкын
чон тысып бээрин, оу
ыңай-бээр чорударын ол
хайгаарал турар. Харылаа
шугуунда ол ам сөс чыл
ажылдап, бедик мергежи-
ли чедип алган. Комсомол-
чу Анна Якименко—иде-
кейиг хей-иниңичи (орту-
зунда чурукта).

Харылаа бедириниң
хериминиң иштинден чүе-
түт автомашиналар яны-
буру угуланышының
маршруттарын эртениң-не
үнүп чоруптар. Ол дээр
райондун чурттагычлыг
бүгү суурларынче почта че-
дирер машиналар-дыр.
Оларнын эртер оруу ыра-
узаа, берге-даа болза, чо-
лаачылар оу доктаал чоңи-
эртип турар. Ындылар-
нын бирээзинге чолаачы-
лар бригаданың бригади-
ри Николай Леонидович
ТРЕГУБОВ хамзаарыр
(адаанда чурукта).

Н. Трегубов дуржулгалыг
чолоачы болгаш тех-
никага ынан, оон машина-
ны орунче каян-даа үнө-
ринге бөдөн. Бодунуң бри-
гаданың чолаачылары
почта сөөртүлгезин үзүк
чок хандырган турарыне
ол доктаамал кичээлгей
салып турар. Шудуругу
ажылдап, нормазын үргүл-
чү ажыр күүсөдүп, соци-
алисттик чарышты тилек-
чи болуп келгени дээш
аңаа коммунисттик күш-
ажылдың шалычызы деп
атты тывыскаар.

Каа-Хемниң харылаачы-
лары бо болгаш өскө-
дө мурнакчы амылдыг эш-ө-
рүнө чоргаарланып, олар-
ның-биле коллективтиң бү-
гү кеңигүнери деңизин
дээш боттук ажилдарын чо-
руткан. Ында партия,
профсоюз болгаш комсо-
мол организациялары ра-
йондун харылаа бедирин
бо чылын республиканың
харылаачыларының соци-
алисттик чарышты тилек-
чи болуп дээш коллективти
мобилизацтап турар.

О. ИРГИТ.
А. СОКУРОВТУҢ фотолары.

ШЫН

— Амылга кызым, чу-
рум-сагылгалыг, хей-ни-

ДИПТЕР БҮРҮЗҮНДЕН

Совет Эвилелинде делегейниң 135 чурттарындан келген студентилер өөренип турар

Даштыны чурттарга рационал надрлар белетизирине Совет Эвилели бугу таланың дузазын чедирип, эртемни хөгжүдериниң узун хуусаалыг планнарын тургузарына, программаларны ажалдап кылырына, ачка-херенги хандарына база ол ышкыш даштыны чурттарга анык-бүдү өөредилге черлерин, шинчилеп төптерин, лабораторияларны тударына кирип турар.

Амгы үеде Совет Эвилелинде 135 чурттарының студентилери өөренип турар. Бүгүн социалисттик он ийи чурттан, Топ болгаш Мурнуу-Чөөн Азияның 18 чуртунун, Африканың Сахарадан мурнуу таласында турар 44 чурттарындан, 17 араб күрүнелеринден, Латин Американың 22 чурттарындан болгаш сайзыраңгай 22 капиталисттик чурттардан келген оолдар, кыстар бистик чуртуу-устуң дээди өөредилге черлериниң студентилери апаган. Олар 60 хире хоорайларда барын 500 чегем өөредилге черлеринде болгаш эртем-шинчилеп черлеринде өөренип турарлар.

Совет өөредилге черлеринде дээди эртемни чедип алган он-он муң даштыны хамааттылар амгы үеде боттарының төрөн черлеринде чедишикинниң ажалдай берилгизин. Чыл санында-ла Совет Эвилелинде даштыны чурттарга улус өөредилге-биле муң анык профессорларны болгаш башкыларны чорудуп келген. Совет Эвилелиниң дузазы-биле дыка хой чурттарда төргин эки институттары тудуп тургускулаан ийинпе азы ам тудуп турар.

Бистик чуртуу-устуң дээди өөредилге черлеринде болгаш техникумдарында амгы үеде 35 муң даштыны студентилер, сургуулдар өөренип турар. Он аңгыда чыл санында-ла 16 муң хире түр хуусаалыг билиг бейдер курстарга өөренип, практикалык ажалдарны чорудуп турар.

ССРЗ-ге өөренип дээди бир-ле дугаарында 1922 чылда моол оолдар, урулгар келген. Олардан аңгыда дайын мурунда чылдарда бистик дээди өөредилге черлеринде испан аныктарының хой саныг бөлүктери өөренип турган.

1946 чылдан эгелээш, даштыны чурттарга даштыны рационал надрлар белетизер таласы-биле анык калбарган. ССРЗ-ге өөренип дээш улусчу демократияның болгаш социалисттик чурттардан хой-хой аныктар изеп эгелээш, Албаниядан, Болгариядан, Венгриядан, ГДР-ден, Польшадан, Румыниядан, Чехословакиядан, ВДР-ден, КНДР-дан, Кыдаттан болгаш оон сөөлүзүрүдү Кудадан муң-муң оолдар, урулгар совет студентилериниң интернационалгы ө-бүлелинге изеп киргенер. 1956 чылдан эгелээш,

Азияның, Африканың болгаш Латин Американың хөгжүп олурар чурттарындан студентилер немежил келген.

Даштыны аныктар Совет Эвилелинге келгеш, профессионал-техниктиг училищелерге тускай өртүмүк болгаш дээди өөредилге черлеринге аспирантурага болгаш эртем-шинчилеп таласы-биле практиктиг ажалдарга кирип ап турар. 160 ажыг тускай эртем алыр факультеттерде даштыны студентилер өөренип турар. 1956 чылдан эгелээш ССРЗ-ниң дээди өөредилге черлеринге болгаш техникумдарына 13 муң ажыг бейдик мергежилдик даштыны специалисттери белетизин.

Чаа сайзырап олурар чурттарга эртемни болгаш улус өөредилгезин хөгжүдеринге бугу таланың дузаламчызын бистик чуртуус нөргүзүп турар. Оң бир хевирин— өөредилге черлерин тудуп тургускаш, ону эргемок чугула дериг-херексел-биле хандары болуп. Чугле чаңгыс ССРЗ-ниң дээди болгаш өртүмүк тускай өөредилге министрствунуң шугуму-биле безин сайзырап олурар чурттарга дээди 23 өөредилге черлерин болгаш беш техникуму туннаш, дерип берген. Амгы үеде 17 өөредилге черлери дериттинип турар.

Номакирде (Гвинея) политехниктиг институт, Пном-Пенде (Камбоджа) техниктиг дээди институт, Рангунда (Бирма) болгаш Бомбейде (Индия) технология институттары, Бумердесте (Алжир) Африкада нефть таласы-биле өөредилге комплекзин; Тунис-те инженерлерниң национал школы, Бахр-Дарда (Эфиопия) политехниктиг институт, Кабулда политехниктиг институт дээш өске-даа өөредилге черлериниң ач-сура тарал неперээш. Оларныкы шуптузу Совет Эвилелиниң дузазы-биле тудуп тургустунган болгаш бүгүн ында он-он муң студентилер өөренип турарлар.

ССРЗ сайзыраңгай капиталисттик чурттар-биле ийи таланың кыды ажалдап келген боттандырып турар. Чинжа, ССРЗ биле ГФР-ниң аразында чылдын-на 30-40 хире хамааттылар бир чурттан өске чуртка баргаш аңаа эртем-шинчилеп ажалдарына кирип, лекциялар номчуп, орус балгаш немец даш өөредилгени мергежилдерин бейдик алыр. Он аңгыда аңгы-аңгы чурттар-биле өөредилге номнарын, көргүзүп материалдарын, планнары болгаш программаларны солжурман боттандырып келген. Совет дээди өөредилге черлериниң даштыны чурттар-биле кыды мындыг аныктыг ажалдап келгеш улустар аразында найыралды быгытсаарына, бот-боттарын билчиринге улуг деткимче болуп турар. (ПМА).

НЕМЕЦ ӨННУКТЕРНИН ДУЗАЛАМЧЫЗЫ

Алма-Атаның хевис аргыыр фабрикасы тоску беш чылдың эгезинден бээр продукция бугуруп үндүрерин он хуу ажыг улгаттырган. Беш чылын эртен чылдыгынан 60 метр хей—467 муң дөрбөлчон метр хевистерни кылып үндүрер деп шийтирилген.

Герман Демократтыг Республикасының машина тудукчуларының дузаламчызы-биле ол бугурулге чериниң техниктиг дериг-херекселдерин чаартып тургусканының ачызында хевистерин ол хире хейнү бугуруп үндүрер аргалыг болуп.

Ол фабрикада «Текстима» дээр марканың хевис аргыыр ийи орутук он алыч ча станогу ажалдап турар. Ын-

дыг машиналарны Герман Демократтыг Республикасы кылып берип турар. Тудуп аозууп турар чаа дөргөм бажында он бир станоктары база эптеп тургузуп турар. Оларныкы бирээзи-ле элчег иштинде 36 дөрбөлчон метр хемчээлдиг хевисти кылып үндүрер аргалыг.

ЧУРУНТА: Алма-Атаның хевис аргыыр фабрикасының техниктиг хыналда килдизиниң контролери Ольга Качисова биле мастер Валентина Шикина «Текстима» деп станокна аргып кылган хевистерни көрүп турлар.

И. БУДНЕВИЧНИН Фотозу ПМА.

Өл-шык курлавыры

Оренбург областың ажал-ишчилери шөдөргө хой хар бөлүп, өл-шыкты курлавырлар дээр социалисттик чарыктың ателектерин болгаш. Олар боттарының алаан созулгө ээ бооп шыдааннар. Олар беш миллион гектар чериң харын бөлүп, ызырылдырган.

Шарык, Пономарево, Матвеев, Илек районнарың ажал-агыллары эң эки ажалдаан. Олар планнарын бүдүп чартык катап ажыг күөсеткилээш. Кур чериң Адамов районуң тараагылары ийи чүс дөртөн муң гектар чериң харын бөлгөн.

(СЭТА-ның корр.).

КУРСК.

ЧАА ТЕХНИКАНЫН БААЗАЛАРЫ

Курск областың эң ырак дээр районнарында көдө ажал-агылдың чаа техниказын хүлөп ап, ажалдап кыририң беш черде бааза-зын тургускаш. Оларныкы «Сельхозтехника» каттыжымшыкыны Харьковтук трактор, Алтайның мотор болгаш өске-даа черлеринг чамдык заводтары-биле кыды ор-

галызастан тургускаш. Ол черлерде ажал-агылдың санал-онадлары хүлөп ап, ажалдап хуусаалыга төтпейн үрелген кеаектерин солуп, чаа-чаа машиналарны ажалдап, ажалдадырына колхозчулары болгаш сохотар ажалдакчыларын өөрешип турар. А тус-тус заводтар оларже боттарының те-

лээктерин — дуркулга-лыг инженерлерин болгаш техниктерин чорудуп турар.

Улеттүр черлеринден чүгле чаа кылып үндүреринге белеткеп турар техниканы өөрешип көрү-биле ажаллар аалының албан черлерин бааза тургускаш. Топ нара хөрү-нүг курнагың байдалдары-

га көдө ажал-агыл культу-раларын өстүрүп, ажал алы-рының технологтуг комплекстерин, мал фермаларына ажалдарын механикаастарының машиналарын шенен коруп турар. Чинжа, ССРЗ-ниң, Герман Демократтыг Республикасы болгаш Болгариянык кырилгаш-биле тур-

гускаш сөйкө ажалар КС-6 дээр боду шымчээр комбайны шененде ажалдарының нинти түгүлдерин үндүрүп. Ол комбайн мурунда комбайнлардан дыка улуг бүдүрүштүкү багытталган.

(СЭТА-ның корр.).

КУРСК.

АМДАННЫН АЫШ-ЧЕМНИН МАСТЕРЛЕРИ

Ангара унунуң эң анык дээр хоорайы — Усть-Илимский аныктары боттарының хүндүтүп аалчылары — амыдрал хандырылгач черлеринг ажалдакчыларының бригаданы үлөп чорутканнар. Олар профессионал мергенчилер. Бүгү-аңгыда болгаш республикалар конкурстарының тилекчилери-дир. Олар

сөөлү үеде ВЛКСМ Топ Комитетиниң эгелекчи савазын баугар Чөөн Сибиряк кезип чораш. Анык поварадар болгаш кондитерлер, официанттар болгаш парикмахерлер Бүгү-аңгыда комсомолчу шылгыч тудуктары — Усть-Илим ГЭС-не болгаш Усть-Илим Хлебобой дээр демир-өрүтүг боттарының

урап-шевер ажал-ижи үш хуп дугузунда согурулгач көргүскөшөр.

Брестен болгаш Барановичден барган анык кыстар Ренка Колешин, Александр Третьяк болгаш Тамара Олшешкина олар белорус алыч-чөмөк белеткеп, кызырылгач аргалары боттарының чаа ташыларына өөрешип, а

боттарының төрөн черлеринг сибиряктеринг ажалдык алыч-чөмөкчелеринг речентилерин алгаш чаңгаран. Парикмахерлеринг делегей конку-рузуң лауреатары боттарының Усть-Илимде элти-ринге баш тутуп наас-чараш модалык кызырып калсаар чедип азырып көргүскөшөр. Северный сууртук клубу-

га амгы үеңиң модаларың дугайында, наас-чараш чорут-тук болгаш совет кижилер-ниң негелдизин калсаар хандырылгач база ол чугула херекке алыктарың ролу-нүг дугайында солуп чугула болган.

(СЭТА-ның корр.).
УСТЬ-ИЛИМСК.
Пркутск областы.

СААНЧЫЛАР ДУРЖУЛГА СОЛУШКАН

«Чодураа» колхозун Ха-раал-Тей сүт-бараан фермазы Тес-Хем районда дээр ажал-дыг деп кыш чыл улаштыр санап келген. Эң дээр көр-гүзүлгелер саанчылар ми-да. Тудук-суур таласы-биле буртуугаар баамнар база бар. Ычтанган ол ферманың баа-засына районун саанчыла-рының арга-дуржулга солтүр өөредилгезин эрттирген.

СЭКК райкомунун бирги секретары Н. Бойду семина-рын ажалып тура, арга-дур-жулга солчулукунуң ужу-дузын онзалып демдээш. Беш чылдың шийтирилгич чы-лында эки түннелдериг бол-лур дие, кожжарындан өө-ренип ап, боттарының эки чүдүлгелерин даштыны чугула. Фервал аяла хойжурал се-минарын «Тес-Хем» совхозтук малчыны А. Монгалыниң аалына организаастар эрттир-ген база ажалыг болган деп, ол айткан.

Ферманың эртен чылда чедишикинниң дугайың бода мал бригадир Ч. Баткар чымчыл саанчыларга чуга-лап берген. Амгы үеде ферма-да мал чени четир, инектер-ни район баугар чегемип турар. Бир инектин хүнде 7 литр ажыг сүтү саап алыр. Ыччаарга А. Ады, М. Нур-зат ышкы муракчы саанчы-лар 9—10 литр төрөн бир инектен-не саап ап турар-лар.

— Сүт саалдазын көвүд-дирини ийи чүлүң чугула болгай—деп, бодунуң чуга-зын колхозтук кол зоотехник И. Ооржак эгеледи.—Бисте ону канчаар боттандырып турарың? Бирээде, эки ажал-да, чегемилге-дир. Инектерни төрүр бетинде ийи ай бур-туугаар үзүп алгаш, тускай азы-лар турар. Амгы үеде саап турар инек буртууга чүдө бир килограмм холуксаалыг тем, 20 килограмм чедир ку-куруза силоту. 4 килограмм ситен олаажар. Он аңгыда, чымчыл сүт, чудан берип

турар. Бызаалары аалы ай четкиже эки азыраар чугу-ла. Ченин база тускай рацион баугаар оларга баар. Бо үеде бызаа буртуугуң хонукта ор-тумак немедде деңизин 600 грамм чедип турарын деңиз-лешкиннер көргүскөн. Ийи ду-гаар чугула, кол чүлү—инек-тиң уксаалыг экижидер. Фер-мада ам саап турар инектер 2—3 салга чедир экижиг-тиген тыва уксаалыг. Ийи чыл улаштыр уксаалыг инек-тер садып ап келдиш. Ам-даа садып алыр апар. Олар-ны эң-не дээрлерин тускай-лай тургай, чоокку чылдарда инек буртуудан 1800 кило-грамм чедир сүтү алырын планнап турар бис.

Уксаалыгыны экижиле-ринге тарып боозадырың ужу-дузының дугайында чугула солуп болган. Тарып боозадылгач станцияның эм-чизи М. Шынык фермаларда байдалды тодоткай чиктер-кылдыр алган. Эң ылангыя «Тес-Хем» совхозтук ферма-зында тарып боозадылгач ба-гай, оон уружундан инек-тер кызырап азы багай шынарылгач төл аалдынып ту-рар. Саанчы буртуу чүгле хой сүт саап алыр дээр хары-салгалыг эвес, оон-биле чер-гелештир быгыткан инек буртуу төрөн турарын хары-лаар ужурут. Төрүтүнгөн бызаа ылап-да эки уксаалыг болган турарын база харагал-заар хүлээлгелг.

«Ак-Эрик» колхозтук, «Тес-Хем» совхозтук саанчылары З. Чамзы, Э. Шалык ажал-дап турар фермаларында ажал-херекти таныштырып, боттарының арга-дуржулга-рын чугаалааннар.

Семинар ажалыг, улуг ду-залыг болган. Ылангыя Ха-раал-Тей фермазының бааза-зын экижип турар, бо таласы-биле колхоз баштаар чери хой ажалды кылып турар-дыр деп, саанчылар демдээш.

А. ДЕМБЕЛЬ,
«Шынык» корр.

Ш е ф

Ак-Эрик сууртук чурттар-чалары чоокта чаа сес чыл колхозының одаар ажалын белеткээрине дузалажып, шеф организаастаан.

«Ак-Эрик» колхозтук баш-таар чери, партия, комсомол организацилары болгаш Кы-зыл-Чыраа көдө Совети шеф-

ти организаастыг эрттирген. Оң түндүгүнде 76 кубометр топкал белеп болган. Тракторист Далайды Эренди, кол-хозтук кол зоотехник Даак-Хоо Бүдү, хойку бригаданың бригадир Түмен Далаз бол-гаш оон-даа өске он-он ийи-чир кызымачы ажалдаан-нар. А кеска клубка оюн-тоглаа болган.

М. КАРА-КУСКЕ.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХҮННЕРДЕ

- Моолдун көдээ ажал-агылынга деткимче
- Чехословакия—улус ажал-агылын химижидеринге
- Хей чурттарда сурагылг бүдүрүлгө

СОЦИАЛИЗМ ЧУРТТАРЫНДА Күрүне дузаламчызы — чугула фактор

УЛАН-БАТОР. Сөөлү чыл-дар дугузуңда Моолдун көдө ажал-агыл каттыжымшык-чылары экономикаың на-рып сорулгалары боттары шийтирилгич миңдар улуг ажал-агылдар болу берген. Чыл оругаларының хемчээ-лиң ажал-агыл оларныкы хой нуруузу «миллионерлер» апарган. Ыччанмыс, күрү-нең берип турар дузалам-чызы көдээ ажал-агыл кат-тыжымшыкының мате-

риал-техниктиг баазазын бы-жытсаарына, мал ажалың доктаамал көдүрүрүн ханды-тарына шийтирилгич фактор болуптаан турар.

Көдө ажал-агыл катты-жымшыкынарына күрүнең 1969—1972 чылдарда берген үр хуусаалыг чөдөлөриниң хемчээли оон мурунда эрт-кең дорт чыл дугузуңда тур-ганындан 4 катап көвүдөөш. Чурттуң кооператив ажал-агылары эртен чылды кыс-

ка хуусаалыг чөдөлөрүн 1970 чылдың деңгээлден ба-рык 8 катап ажыг түңгүт-кылдыр алган.

Көдө ажал-агыл катты-жымшыкынарына чөдөн тып-сырың чаа системазы боду-нү түннелдериниң таласы-биле көдө ажал-ишчилеринг материалдык чагай амыд-ралып улам бедирлеринг уг-ланган чүгле экономикаың эвес, харын чугула политик-тиг хемчег болу берген.

Бистик чуртуус ол дуза-ламчызы бергеш, ЧССР-ден электроаппарат болгаш ав-томобильдер, чүлү-бүрү де-ригтери, станоктары, иди-терин база шил бараан-нарын ап турар.

Химиктерниң чедишкени

ПРАГА. Чехословакияның эң улуг химия бүдүрүлгөс—Братислава химия комби-нады «Словнафт» полипропи-лен бүдүрүп эгелей берген.

«Словнафт» коллектив 1972 чылдың бүдүрүлгө пла-ның хуусаалыгдан эрте күөсеткен, 4 миллиард ажыг крон түңгүт чүлү-бүрү химия продукцияны бүдүрүп үн-дүргөн. Комбинаттың ажал-дакчылары күлгө эртен чы-зын безин 7,5 миллион тонна хире нефтинк болбаазырадып

ажыдаан.

Бүдүрүлгениң шыгаргаан ол чедишкенин бүдүрүлгө черинге социалисттик чарык-ты калбартаарың, амыд-ралга ЧКП-ниң XIV съездиниң шийтирилгич чедиш-киниг боттандырып турар бүтү коллективниң шудургу ажалдааның ачызында че-диш ажалдаган.

Чехословакияның химия үлүтүрүңүң бүдүрүлгүңү-лүг хемчээли эртен 20 чыл дугузуңда 13 катап көвүдөөш.

Конкурс лауреаттары

ВАРШАВА. Улусту Польшаның сандыг черлери бараан-нар ассортиментиниң үдөзө-ли-биле чаартып кыш кал-бак кампанияне киргеш. Улуг-улуг универсамтар бол-гаш специализастаттыңан магазинер бараан бүдүрүп бээр бүдүрүлгө черлери-биле ийи таладыг дугуружулгалар чыгар эргени алган. Сандыг четкиниңе магазинер биле үлеттүр бүдүрүлгелери-ниң аразына дорт хары-лаалары тургусканының түн-нелинде барааннарың асор-тиментин оранчок калбар-ган, оларныкы шынары бед-деш.

Чуртка барааннарың «Мер-курий» конкурсуң уругу-чү эрттирип турар. ПУР-нүң са-дыг удурутуктарының бодан турары баугар алырга, ол конкурс барааннар асорти-ментин калбарырына ду-залыг. Конкурс эрттирип тур-гай үеде сандыг ажалчылар ажалдаарга сагай айттыр-галары бижип харылааш, алаа чыл дугузуңда эң су-рагына барааннары айтыр. Конкурстук түннелдеринг ба-рымдаалып тургаш, чугула ба-рааннарың хергелетиниң турарының черезин, эргемок чугула санын болгаш шына-ры тодардыт. Эртен чыл-дың «Меркурий» конкурсу-аңгыда сандыг ажалчылар 215 язы бараанны демдээш. Конкурстук түннелдеринг пар-тизалага чарлап үндүргөн. Ол барааннарың саныга газ суугулар, Варшаваның М. Каспаш аттыг радио за-водунуң бүдүргөн стереофон электроаппарат, парфюме-рия-косметика үлүтүрүңүң «Полена» каттыжымшык-ының кылыгыны кирген.

Чаа саналга төвү

БУХАРЕСТ. Галагың ме-таллургия комбинатында чаа электроника-саналга төвү ажалдаа кирген. Комбинат-тың эң чугула хой-хой объек-тилерин Совет Эвилелиниң техниктиг дузаламчызы-биле тудуп тургускаш. Чаа топ-болза, Румыниянык ол эң улуг бүдүрүлгө чериңг на-формация-саналга системазын сайзыраңгайдыр болгаш ру-мын улус ажал-агылың эң чаа саналга техниказы-биле дериниңг улуг программа-зын боттандырып турар. Элек-троника-саналга деригтери болгаш төштери республика-ның эң улуг хой-хой бүдүрүл-гө черлеринде бар апарган. (СЭТА).

залам. Конкурс эрттирип тур-гай үеде сандыг ажалчылар ажалдаарга сагай айттыр-галары бижип харылааш, алаа чыл дугузуңда эң су-рагына барааннары айтыр. Конкурстук түннелдеринг ба-рымдаалып тургаш, чугула ба-рааннарың хергелетиниң турарының черезин, эргемок чугула санын болгаш шына-ры тодардыт. Эртен чыл-дың «Меркурий» конкурсу-аңгыда сандыг ажалчылар 215 язы бараанны демдээш. Конкурстук түннелдеринг пар-тизалага чарлап үндүргөн. Ол барааннарың саныга газ суугулар, Варшаваның М. Каспаш аттыг радио за-водунуң бүдүргөн стереофон электроаппарат, парфюме-рия-косметика үлүтүрүңүң «Полена» каттыжымшык-ының кылыгыны кирген.

Улуг дуза

СТОКГОЛЬМ. (СЭТА). «Ветнамы деткириниң швед комитетиниң» сана-лын баугар Вьетнам улус-тук чуртунуң улус ажал-агылыңа таварышкан да-йын ургелдеринг эаиринге дуза чедир 400 муң крон акашы Швециянык чоңу чыган. Комитет Стокгольмга хуралдаш, ол акашы МВР-ниң Ре-волуостук түр чазаның болгаш ВДР-ниң төлөзле-ринге дамчыдып берген.

Патриоттарның чедишкени

ДАНАР. (СЭТА). Гвинея-ның (Биссаунуң) патриот-тары португал колонизатор-ларныкы быгытканын-кының Катио девисээрин артиллерия деткиринге-биле атаналаш, элекекчи-леринг ширгилеринге лири күш болгаш техника таласы-биле улуг негара-ды таварыштырган деп, Гвинеянык болгаш Ноган Шенек ортулуктарың ха-марылаш чорудуң Афри-ка партиязының чарлаан дыңнадында чугаалаан. Португал колонизаторларга уду демиселдиг мурнуу фронтунга болгаш өске-даа участоктарыга март эгезинде шыңгыы сегир-ни алышкынар болган. Аңаа дайын хей-хей сол-даын өлүртүп, балыгла-дып когаран деп, ол доку-ментиде айткан. Хосталга армиязының шаваар хал-дашыкыны чедишкенин чоруп турар деп, пар-тиянык дыңнадының түн-нелинде чугаалаан.

«Трепча» маркалыг

БЕЛГРАД. Югослав Косов-ска-Митровица хоорайнык «Трепча» комбинаты Евро-паның, Азиянык, Африканык болгаш Американык хой-хой чурттарында сурагылг. Бү-дүрүлгө чериниң продукция-зын Совет Эвилели база са-дып ап турар. «Трепча» — чуртта коргулук, шип, мон-гун, алдын, внемук болгаш өске-даа металл аймагың эң улуг бүдүрүлгө чери.

Бүдүрүлгениң коллектив 1973 чылдың шаанын чоокта чаа бадмалап. Ол планда бү-дүрүлгүң хемчээли эртен чылдаагыдан 23 хуу улга-йтыр деп айткан. Комби-нат ийи миллион ажал кор-гучу-шник рузалык болгаш 29 муң тонна электротит цин-кини бээр.

Барык бир чүс муң хире норвегтеринг амыдрал-чурт-талгазы далай-биле холбаа-лыг. Олар балыктап, ону бол-баазырадып кылып турарлар. Норвегиянык далай эринде районнарының болгаш хой санын ортулуктарының чурт-качыларына балык дээрге аш-чөмөңиң кол-да продукту-зу бооп турар. Тукан балык-тын хой безин даштыкже, а ол ышкы Совет Эвилели-че үндүр сөөртүп турар.

Далайны 30 ажыг ишчиле-ри Соңгу чүктүң кадыг-дош-кун агаар-бойдуу турза-даа, чыл дугузуңда үзүк-соксаал чокка балыктаарлар. Ыччал-даа агаар-бойдуугун берге байдалы балыкчынын үлү-гузуңга чүс чылдар мурун-да ышкыш ам-даа шаптыкта-нышан.

ЧУРУНТА: балыкташкын үезинде.

НТБ—СЭТА-ның фотозу.

БОМБАЛАШ-КЫННАР

НЬЮ-ИОРК. (СЭТА). Камбоджаның партизта-рының хостаан девиесер-лерин бомбадаарын америн ужар чүлү уругучулур ту-рар. АНШ-тың Оюмун өл-ө-ан девиесээринде шериг командирларының дыңча-дыларын барындаа ала-дургаш, ону Генолудан Параллага агентилери дың-наткан.

